

MAGDA OLESIUK-OKOMSKA

Szkoła Wyższa Wymiaru Sprawiedliwości

Instytut Nauk Prawnych

e-mail: hello@iammagda.com

ORCID: 0000-0003-0984-5782

DOI: 10.14746/cph.2023.2.4

Regulacje kodeksu karnego z 1932 r. w zakresie penalizacji przestępstw konwencyjnych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności

Uwagi wstępne

Według doktryny znaczenie kodeksu karnego (k.k.) z 1932 r. dla polskiego prawa „jest nie do przecenienia”¹. Andrzej Marek zauważa², że w powszechniej opinii kodeks ten „należał do najwybitniejszych osiągnięć legislacyjnych tego okresu w Europie”, a ceniony był m.in. za nowatorstwo, wysoki poziom sztuki legislacyjnej, a przede wszystkim za „wykorzystanie postępowych założeń dominującej wówczas socjologicznej szkoły prawa karnego”. Jak podnosi się w literaturze³, przyjęcie go „stanowiło wprowadzenie nowego systemu, który można nazwać systemem polskiego prawa karnego”.

Nie powinno zatem dziwić, że wśród przestępstw w nim stypizowanych znalazły się przestępstwa konwencyjne, rozumiane jako zachowania, których obowiązek kryminalizacji i penalizacji w ustawodawstwach wewnętrznych wynika z zawartych przez dane państwo wielostronnych umów międzynarodowych. Należą do nich czy-

---

¹ T. Bojarski, T. Maciejewski, W. Witkowski, A. Wrzyszc [w:] T. Bojarski (red.), *System Prawa Karnego*, t. 2: *Źródła prawa karnego*, Warszawa 2011, s. 154.

² A. Marek, V. Konarska-Wrzošek, *Prawo karne*, Warszawa 2016, s. 17.

³ T. Bojarski, T. Maciejewski, W. Witkowski, A. Wrzyszc [w:] T. Bojarski (red.), *System Prawa Karnego*, t. 2, s. 154.

ny stanowiące zamach na wolność seksualną i obyczajność, których obowiązek penalizacji których nakłada dziś na polskiego ustawodawcę wiele norm konwencyjnych.

Niniejszy artykuł służy ukazaniu regulacji kodeksu karnego z 1932 r. w zakresie penalizacji przestępstw konwencyjnych godzących w wolność seksualną i obyczajność oraz zestawieniu ich z regulacjami kodeksowymi obowiązującymi obecnie.

Przestępstwa konwencyjne przeciwko wolności seksualnej i obyczajności w kodeksie karnym z 1932 r.

Wykorzystanie seksualne małoletnich

Potrzebę otoczenia małoletnich szczególną troską wyrażono w wielu dokumentach międzynarodowych, a problem ich seksualnego wykorzystywania określa się w literaturze jako jedno z najpoważniejszych zagadnień współczesnego prawa karnego⁴. Ochronę małoletnich przed wykorzystaniem seksualnym przewidziano m.in. w Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.⁵ oraz w Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzonej w Lanzarote dnia 25 października 2007 r.⁶

W kodeksie karnym z 1932 r. penalizacją objęto dopuszczanie się czynu nierządnego względem małoletniego. Przy czym zgodnie z definicją Juliusza Makarewicza:

Przez czyn nierządny rozumieć należy wszelkie działanie skierowane na zaspokojenie popędu płciowego w sposób inny niż ten, który wyznacza społeczeństwo, dobrze pod względem czystości obyczajów zorganizowane, a więc przez spółkowanie małżeńskie (*matrimonium est remedium*).

Ponadto pod pojęciem tym należało rozumieć także

[...] zaspakajanie się ze zwierzętami lub osobami tej samej płci (nierząd przeciw naturze), jak z osobą innej płci czy to w postaci spółkowania, czy innej (perwersje)⁷.

Artykuł 203 stanowił: Kto dopuszcza się czynu nierządnego względem osoby poniżej lat 15 albo osoby, zupełnie lub częściowo pozbawionej zdolności rozpoznania

⁴ Tak np. S. Hypś, *Komentarz do art. 200 KK* [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 1064.

⁵ Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526).

⁶ Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzonej w Lanzarote dnia 25 października 2007 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 608).

⁷ J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1932, s. 298.

znaczenia czynu lub kierowania swem postępowaniem, podlega karze więzienia do lat 10. Zakładano wówczas, że małoletni poniżej lat 15, podobnie jak osoba zupełnie lub częściowo pozbawiona zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem, czyli niepoczytalna, pozbawiony jest zdolności do wyrażenia prawnie skutecznej zgody na współżycie i inne formy aktywności seksualnej. Przyjmowano, że do czynów takich dochodzi zawsze wbrew woli małoletniego. Jak wskazywał Makarewicz:

Przy osobie niżej lat 15, osobie pozbawionej zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem, kodeks przyjmuje jako pewnik, że działanie nierządne odbywało się wbrew jej woli, gdyż nawet przy pozorach przeciwnych (np. przy nieletnim niżej lat 15) nie ma woli przedmiotu przestępstwa w tym stopniu rozwiniętej, by nad faktem dokonany czynności nierządnej z nim spełnionej przejść do porządku dziennego⁸.

Kazimierz Sobolewski i Alfred Laniewski, w komentarzu do tego przepisu zaznaczyli:

Brak zgody osoby pokrzywdzonej nie jest warunkiem zaistnienia tego przestępstwa. Przestępstwo to zaistnieć może nie tylko w razie zgody, ale nawet w razie zachęty ze strony osób w tym art. wymienionych⁹.

Warto zauważyć, że przedmiotowe przestępstwo nie było ścigane na wniosek pokrzywdzonego, co Makarewicz tłumaczył „koniecznością bezwzględnej reakcji karnej”¹⁰.

Omawiany przepis umiejscowiony został jako pierwszy w rozdziale XXXII KK zatytułowanym „Nierząd”. Jak wskazuje się w literaturze:

Miejsce tego przepisu w systematyce Kodeksu, jak i wysokie zagrożenie karne (kara więzienia do lat 10), identyczne jak przy zgwałceniu [...], świadczy o tym, że do tego typu czynu zabronionego [...] przywiązywano o wiele większą wagę, niż uczynił to ustawodawca w 1969 r., kiedy to art. 176 KK¹¹ z 1969 r. został umieszczony jako czwarty z kolei i zarazem przedostatni w rozdziale XXIII – „Przestępstwa przeciwko obyczajności”¹².

⁸ Ibidem, s. 298.

⁹ K. Sobolewski, A. Laniewski, *Polski Kodeks karny z 11.VII.1932 r. wraz z prawem o wykroczeniach, przepisami wprowadzającymi i utrzymanymi w mocy przepisami kodeksu karnego austriackiego, niemieckiego, rosyjskiego i skorowidzem*, Lwów 1932, s. 107.

¹⁰ J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 299.

¹¹ Kto dopuszcza się czynu lubieżnego względem osoby poniżej lat 15, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

¹² J. Warylewski, *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności* [w:] J. Warylewski (red.), *System Prawa Karnego*, t. 10: *Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym*, Warszawa 2016, s. 809.

W kodeksie karnym z 1997 r. przestępstwo obcowania płciowego z małoletnim stypizowano w art. 200. W myśl § 1 karze pozbawienia wolności od lat 2 do lat 12 podlega ten, kto obcuje płciowo z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszcza się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadza ją do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania. Zgodnie z § 3 karze pozbawienia wolności do lat 3 podlega ten, kto małoletniemu poniżej lat 15 prezentuje treści pornograficzne lub udostępnia mu przedmioty mające taki charakter albo rozpowszechnia treści pornograficzne w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi. Tej samej karze podlega ten, kto w celu swojego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej (§ 4) oraz kto prowadzi reklamę lub promocję działalności polegającej na rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający zapoznanie się z nimi małoletniemu poniżej lat 15 (§ 5).

Przepis ten chroni małoletniego nie tylko przed obcowaniem płciowym, ale także przed inną czynnością seksualną. Artykuł 200 k.k. był kilkakrotnie nowelizowany. W obecnym brzmieniu obowiązuje od dnia 25 maja 2014 r. Warto podkreślić, że nowelizacją z dnia 7 lipca 2022 r.¹³ w § 1 zwiększono górną granicę wymiaru kary z lat 12 do lat 15 oraz dodano § 6 o treści: „Skazując sprawcę, który popełnił przestępstwo określone w § 1, 3 lub 4 wobec małoletniego poniżej lat 15, który w chwili czynu pozostawał w stosunku zależności od sprawcy, w szczególności pod jego pieczę, lub z wykorzystaniem krytycznego położenia małoletniego poniżej lat 15, sąd orzeka karę pozbawienia wolności przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę. Przepisy te będą obowiązywały od dnia 14 marca 2023 r.”

Pornografia

Kolejnym przestępstwem konwencyjnym stypizowanym już w kodeksie karnym z 1932 r. jest pornografia. Pierwszym aktem prawa międzynarodowego w zakresie przeciwdziałania pornografii było Międzynarodowe porozumienie dotyczące zwalczania obiegu wydawnictw pornograficznych, podpisane w Paryżu dnia 4 maja 1910 r.¹⁴ Uregulowania konwencyjne w przedmiotowym zakresie zawiera także Międzynarodowa Konwencja w sprawie zwalczania obiegu i handlu wydawnictwami pornograficznymi, podpisana dnia 12 września 1923 r. w Genewie¹⁵. Ponadto

---

¹³ Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2600).

¹⁴ Międzynarodowe porozumienie dotyczące zwalczania obiegu wydawnictw pornograficznych, podpisane w Paryżu dnia 4 maja 1910 r. (Dz.U. z 1922 r. Nr 21, poz. 167).

¹⁵ Międzynarodowa Konwencja w sprawie zwalczania obiegu i handlu wydawnictwami pornograficznymi, podpisana dnia 12 września 1923 r. w Genewie (Dz.U. z 1927 r. Nr 71, poz. 621).

w art. 34 Konwencji o prawach dziecka z 1989 r. państwa zobowiązały się do podjęcia w szczególności wszelkich właściwych kroków o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania wykorzystywaniu dzieci w pornograficznych przedstawieniach i materiałach. W art. 1 Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, przyjętego w Nowym Jorku dnia 25 maja 2000 r.¹⁶ wprowadzono zakaz dziecięcej pornografii. Regulacje w zakresie penalizacji czynów związanych z pornografią dziecięcą przewidują także Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości, sporządzona w Budapeszcie dnia 23 listopada 2001 r.¹⁷ oraz wspomniana już Konwencja z Lanzarote.

W kodeksie karnym z 1932 r. pornografia penalizowana była w art. 214, zamykającym rozdział XXXII. Zgodnie z § 1 karze aresztu do lat 2 podlegał ten, kto rozpowszechniał pisma, druki, wizerunki lub inne przedmioty, mające charakter pornograficzny. W myśl § 2 tej samej karze podlegał ten, kto w celu rozpowszechnienia takie pisma, druki, wizerunki lub przedmioty sporządzał, przechowywał lub przewoził. Sobolewski i Laniewski, komentując ten przepis, stwierdzili:

Będzie rzeczą sędziego szczegółowo zbadać i ustalić w każdym poszczególnym wypadku, czy dotyczący przedmiot nosi istotnie charakter „pornografii” czy też mimo związku ze sprawami seksualnymi nie jest jednak dziełem nauki lub sztuki¹⁸.

Makarewicz wskazywał¹⁹, że penalizowane działanie polegało na „rozpowszechnianiu niekoniecznie publicznym”, sprawca działać musiał „z pełną świadomością treści danego pisma i t. p.”, a pornografia obliczona była „na podniecenie pobudliwości płciowej”. Przy czym, jak zaznaczał, pornografia, obliczona na owo podniecenie pobudliwości płciowej, objęta była przepisem art. 214, o ile sprawca miał zamiar (choćby ewentualny) wywołania pobudliwości:

W praktyce trudna jest sprawa dowodu istnienia takiego zamiaru, zmiana pojęć etycznych w dziedzinie życia płciowego, wprowadzenie kultu nagiego ciała jako żywego dzieła sztuki ułatwia sprawcy zasłanianie się brakiem zamiaru tego rodzaju.

Zmieniona Protokołem o zmianie Konwencji o zwalczaniu obiegu i handlu wydawnictwami pornograficznymi, zawartej w Genewie dnia 12 września 1923 r., podpisanym w Lake Success dnia 12 listopada 1947 r. (Dz.U. z 1951 r. Nr 59, poz. 407). W stosunku do Polski Protokół wszedł w życie dnia 21 grudnia 1950 r. (Dz.U. z 1951 r. Nr 59, poz. 408).

¹⁶ Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, przyjęty w Nowym Jorku dnia 25 maja 2000 r. (Dz.U. z 2007 r. Nr 76, poz. 494).

¹⁷ Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości, sporządzona w Budapeszcie dnia 23 listopada 2001 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 728).

¹⁸ K. Sobolewski, A. Laniewski, *Polski Kodeks karny...*, s. 111.

¹⁹ J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 308.

Popularyzacja obrazów w typie „Leda z labędziem” staje się inicjatywą o liberalniejszej wykładni, niemniej rzeczoznawca ocenić potrafi, czy w danym wypadku autorowi, twórcy, czy reproducentowi chodziło w pierwszej linii o dzieło sztuki, czy też kult piękna nie był tylko pokrywką dla działania obliczonego na wywołanie wzmożonej pobudliwości²⁰.

Dzieła sztuki plastycznej działają niejednokrotnie pobudzająco na popęd płciowy osób młodych lub szczególnie wrażliwych, np. muzeum Rodina w Paryżu, niemniej wystawa ta nagich ciał kobiecych nie ma na celu wywołania wyższej pobudliwości. Odwrotnie handlarze fotografiami t. zw. aktów liczą na to, że właśnie wzmożona pobudliwość u kupujących spowoduje szybszy odbyt towaru²¹.

Penalizacji nie podlegały m.in.:

[...] wystawianie w miejscu publicznym reklamy lub ogłaszanie w pismach anonsów dla środków antykoncepcyjnych, lub zapobiegawczych przeciw chorobom wenerycznym, gdyż ani jedno ani drugie nie działa na pobudliwość płciową, choć może pośrednio prowadzić do przyśpieszenia zaspokożenia popędu płciowego skutkiem usunięcia obaw wstrzymujących od aktu płciowego²².

W kodeksie karnym z 1969 r. penalizację pornografii przewidywał art. 173²³, umiejscowiony jako pierwszy w rozdziale XXIII zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko obyczajności”. W literaturze wskazuje się, że przepis art. 173 k.k. w latach 90. stał się w zasadzie przepisem martwym²⁴.

W obecnie obowiązującym kodeksie karnym zachowania związane z treściami pornograficznymi penalizuje art. 202. Zgodnie z § 1 grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 podlega ten, kto publicznie prezentuje treści pornograficzne w taki sposób, że może to narzucić ich odbiór osobie, która tego sobie nie życzy. Ponadto karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12 podlega ten, kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwala lub sprowadza, przechowuje lub posiada albo rozpowszechnia lub prezentuje treści pornograficzne z udziałem małoletniego albo treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem (§ 3); karze pozbawienia wolności od roku do

²⁰ Ibidem, s. 309.

²¹ Ibidem, s. 308–309.

²² Ibidem, s. 309.

²³ § 1. Kto rozpowszechnia pisma, druki, fotografie lub inne przedmioty mające charakter pornograficzny, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny. § 2. Tej samej karze podlega, kto w celu rozpowszechnienia takie pisma, druki, fotografie lub przedmioty sporządza, przechowuje, przenosi, przesyła lub przewozi.

²⁴ L. Gardocki, *Prawnokarne granice wolności słowa w świetle projektu kodeksu karnego z 1991 r.* [w:] S. Waltoś, Z. Doda (red.), *Problem kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci profesora Mariana Cieślaka*, Kraków 1993, s. 270.

lat 10 podlega ten, kto utrwała treści pornograficzne z udziałem małoletniego (§ 4); karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 podlega ten, kto przechowuje, posiada lub uzyskuje dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego (§ 4a); grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 podlega ten, kto produkuje, rozpowszechnia, prezentuje, przechowuje lub posiada treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej (§ 4b) oraz kto w celu zaspokojenia seksualnego uczestniczy w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego (§ 4c).

Artykuł 202, który był wielokrotnie nowelizowany²⁵, w obecnym brzmieniu obowiązuje od dnia 26 maja 2014 r. Wspomnianą już ustawą nowelizującą z dnia 7 lipca 2022 r. górną granicę ustawowego zagrożenia karą za czyny z § 3 zwiększono z lat 12 do lat 15. Przepis ten obowiązuje od 14 marca 2023 r.

Prostytucja

Chociaż w literaturze wskazuje się na trudność w udzieleniu jednoznacznej i niebudzącej wątpliwości odpowiedzi na pytanie, czym jest prostytutka, obecnie pod tym pojęciem rozumie się zazwyczaj proceder polegający na świadczeniu usług seksualnych w zamian za korzyści majątkowe. Normy konwencyjne w zakresie jej penalizacji przewidują m.in. Międzynarodowe porozumienie z 1904 r., Międzynarodowa konwencja z 1910 r., Konwencja międzynarodowa dotycząca zwalczania handlu kobietami pełnoletnimi, podpisana w Genewie dnia 11 października 1933 r.²⁶, Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytutki (ratyfikowana na podstawie ustawy z dnia 29 lutego 1952 r.)²⁷, Konwencja o prawach dziecka z 1989 r. wraz z Protokołem fakultatywnym z 2000 r. oraz Konwencja z Lanzarote z 2007 r.

W kodeksie karnym z 1932 r. problem prostytutki został ujęty aż w sześciu przepisach z rozdziału XXXII. Artykuł 207 przewidywał karę więzienia do lat 3 temu, kto z chęci zysku ofiarowywał się osobie tej samej płci do czynu nierządnego. Jak pisał Makarewicz:

---

²⁵ Ustawa z dnia 18 marca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks wykroczeń (Dz.U. Nr 69, poz. 626); ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 163, poz. 1363); ustawa z dnia 24 października 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 214, poz. 1344); ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 538).

²⁶ Konwencja międzynarodowa dotycząca zwalczania handlu kobietami pełnoletnimi, podpisana w Genewie dnia 11 października 1933 r. (Dz.U. z 1938 r. Nr 7, poz. 37).

²⁷ Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytutki (ratyfikowana na podstawie ustawy z dnia 29 lutego 1952 r.) (Dz.U. z 1952 r. Nr 41, poz. 278).

Jeżeli prostytutka w stosunku do osób różnej płci nie wchodzi w obręb kodeksu polskiego, to prostytutka homoseksualna jest przestępstwem. Kodeks, widocznie uznając zasadniczą bezkarność samych czynów nierządnych na tle homoseksualizmu, nie mógł posiadać tolerancji aż do uznawania bezkarności homoseksualnej prostytutki²⁸.

Artykuł 208 penalizował kuplerstwo, przewidując karę więzienia do lat 5 za ułatwanie z chęci zysku cudzego nierządu. Jak wskazywał Makarewicz:

Kodeks polski ogranicza karygodność kuplerstwa do wypadków działania z chęci zysku (pobudka), nie obejmuje przeto sankcją karną każdego wypadku pośredniczenia w stosunku do nierządu innych osób²⁹.

Ułatwianie cudzego nierządu z chęci zysku karygodne było tylko wtedy, jak wyjaśniał,

[...] kiedy między chęcią zysku a czynnością nierządną innych osób zachodził bezpośredni związek przyczynowy: kto wynajmuje prostytutkę pokój, choć wie, że przyjmować będzie tam swoich klientów, nie ułatwia danego działania nierządne, a daje prostytutce możliwość mieszkania, odpłata jest świadczeniem za co innego, a nie za ułatwienie nierządu. Natomiast utrzymywanie domów schadzek, pobieranie wynagrodzenia za każdorazowe oddanie pokoju dla wykonania czynności nierządnej (por. hotele „na godzinę”), utrzymywanie t. zw. domów rozpusty, gdzie mieszkają dziewczęta do dyspozycji przygodnych klientów, przyczem opłatę pobiera wprost lub pośrednio właściciel tego rodzaju przedsiębiorstwa, wszystko to podpadnie pod sankcję karną z art. 208. Ułatwianiem nierządu może być stanie na straży, by ostrzec przed policją w razie potrzeby³⁰.

W art. 209 penalizowano kuplerstwo. Przepis przewidywał karę więzienia do lat 5 za czerpanie zysków z cudzego nierządu. Przy czym rzeczony przestępstwa dopuszczała się osoba, która otrzymywała świadczenia natury materialnej, a te nie były odpłatą ani za pośrednictwo czy inne ułatwienie, ani zapłatą za świadczenie dozwolone. Według Makarewicza karygodne było korzystanie z dochodów za czynności nierządne wtedy, gdy nie były odpłatą za nic, gdy czerpanie zysku z tych dochodów było pasożytnictwem³¹. Pisał on:

W praktyce jako sprawca przestępstwa z art. 209 występuje najczęściej t. zw. alfons, a więc mężczyzna, który nie mając określonego zawodu, ani stałych dochodów

---

²⁸ J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 303.

²⁹ *Ibidem*, s. 304.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*, s. 305.

jest na utrzymaniu kobiety żyjącej z nierządu zawodowego. [...] Wobec wyrażenia: „czerpie zyski”, a nie „ciągnie dochody” przyjąć należy, że sprawca pozostawać musi w swoistym stosunku do poszczególnych czynności nierządnych³².

Artykuł 210 przewidywał karę więzienia do lat 5 i grzywny za nakłanianie innej osoby do zawodowego oddawania się nierządowi. Makarewicz wskazywał na swoistość tegoż przestępstwa i zauważał:

[...] nie jest to działanie mające na oku skłonienie innej osoby do jednej czynności nierządnej, choćby odpłatnej, sprawca zmierzać musi do tego, by inna osoba z nierządu wytworzyła sobie zawód³³.

Według niego karygodna była już „sama propaganda w stosunku do pewnego osobnika, propaganda nierządu jako zawodu”.

Zgodnie z art. 211 karze więzienia do lat 10 i grzywny podlegał ten, kto wywoził z kraju inną osobę w celu przeznaczenia jej do uprawiania zawodowego nierządu. Do zaistnienia przestępstwa wymagane było, „by cel podróży pokrywał się z uprawianiem zawodowego nierządu, musi być jasne, że nierząd ma stać się zawodem danej osoby; najbardziej typowe jest oddanie do domu publicznego (np. w miastach portowych południowej Afryki)”³⁴.

W myśl art. 212 kto dopuszczał się przestępstwa, określonego w art. 208–211, względem własnej żony, dziecka, pasierba, wnuka, osoby oddanej pod nadzór, w opiekę lub na wychowanie, albo względem nieletniego poniżej lat 21 podlegał karze więzienia na czas nie krótszy od lat 3 i grzywny. Przepis ten stanowił zatem typ kwalifikowany dla ww. przestępstw. Co warto zauważyć, w kodeksie karnym z 1932 r. nie przewidziano, penalizowanego dzisiaj, przestępstwa zmuszania do prostytucji.

Kodeks karny z 1969 r. nie penalizował samej prostytucji, a jedynym przepisem jej dotyczącym był art. 174³⁵, zamieszczony w rozdziale XXIII. Stypizowano zatem stręczycielstwo, sutenerstwo i kuplerstwo.

Pojęcie prostytucji zostało wprowadzone dopiero w obecnie obowiązującym kodeksie karnym, nie zostało w nim jednak zdefiniowane. Problem prostytucji został ujęty w art. 203 i art. 204 k.k. Przy czym nie jest karalne samo dobrowolne uprawianie prostytucji.

---

³² Ibidem.

³³ Ibidem, s. 306.

³⁴ Ibidem, s. 307.

³⁵ § 1. Kto nakłania inną osobę do uprawiania nierządu, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. § 2. Tej samej karze podlega ten, kto czerpie korzyści majątkowe z cudzego nierządu albo w celu osiągnięcia korzyści majątkowej ułatwia cudzy nierząd.

W art. 203 penalizacją objęto zmuszanie do uprawiania prostytucji. Przepis przewiduje karę pozbawienia wolności od roku do lat 10 temu, kto przemocą, groźbą bezprawną, podstępem lub wykorzystując stosunek zależności lub krytyczne położenie, doprowadza inną osobę do uprawiania prostytucji. W art. 204 stypizowano przestępstwa związane z eksploatacją prostytucji. Zgodnie z § 1 karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 podlega ten, kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej nakłania inną osobę do uprawiania prostytucji lub jej to ułatwia. W myśl § 2 tej samej karze podlega ten, kto czerpie korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez inną osobę. Artykuł 204 w § 3 przewiduje typ kwalifikowany, zgodnie z którym jeżeli osoba określona w § 1 lub 2 jest małoletnim, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Przepisy art. 203 k.k. w tym brzmieniu obowiązują od 2 sierpnia 1997 r. i nie były do tej pory nowelizowane, natomiast obecna regulacja art. 204 k.k. obowiązuje od 25 maja 2014 r. i była dwukrotnie zmieniana. Ustawą nowelizującą z dnia 7 lipca 2022 r. wprowadzono zmianę w treści art. 203, który otrzymał brzmienie: § 1. Kto wykorzystując stosunek zależności lub krytyczne położenie, doprowadza inną osobę do uprawiania prostytucji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. § 2. Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do uprawiania prostytucji, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 15. Przepis w tym brzmieniu obowiązuje od 14 marca 2023 r.

Uwagi końcowe

Wiele norm konwencyjnych nakłada na polskiego ustawodawcę obowiązek penalizacji czynów godzących w wolność seksualną i obyczajność. Wśród wielostronnych umów międzynarodowych dotyczących tej problematyki, których Polska jest stroną, znajdują się zarówno tak wczesne umowy, jak Międzynarodowe porozumienie z 1904 r., Międzynarodowa konwencja z 1910 r. czy Międzynarodowa konwencja z 1923 r., jak i dokumenty przyjęte już w XXI w., zaledwie kilkanaście lat temu.

Z przestępstw konwencyjnych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności penalizowanych w obecnej ustawie karnej czyny, takie jak wykorzystanie seksualne małoletnich, pornografia oraz te związane z prostytucją, stypizowane były już w kodeksie karnym z 1932 r., co tylko potwierdza jego doniosłe znaczenie dla polskiego systemu prawa karnego.

W zakresie zgodności przepisów obecnie obowiązujących z unormowaniami konwencyjnymi warto podkreślić, że prawnokarne regulacje kodeksowe realizują zobowiązania Polski w zakresie ochrony małoletnich przed wykorzystaniem seksualnym oraz penalizacji zachowań związanych z treściami pornograficznymi z udziałem małoletniego i eksploatacją prostytucji. Trudno jednak nie zauważyć sprzeczności

przepisów kodeksu karnego penalizujących pornografię z udziałem dorosłych, która kryminalizowana jest w sposób ograniczony, a przepis art. 202 k.k. nie obejmuje swym zakresem czynów związanych z wszelkimi treściami pornograficznymi z postanowieniami Konwencji z 1923 r. Uznając rozwiązania przyjęte w kodeksie karnym za słuszne, w celu uniknięcia wspomnianej sprzeczności zasadne wydaje się wypowiedzenie tej Konwencji, co uczyniły już np. Dania i Niemcy.

BIBLIOGRAFIA

- Bojarski T. (red.), *System Prawa Karnego*, t. 2: *Źródła prawa karnego*, Warszawa 2011.
- Grześkowiak A., Wiak K. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Makarewicz J., *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1932.
- Marek A., Konarska-Wrzošek V., *Prawo karne*, Warszawa 2016.
- Sobolewski K., Laniewski A., *Polski Kodeks karny z 11.VII.1932 r. wraz z prawem o wykroczeniach, przepisami wprowadzającymi i utrzymanymi w mocy przepisami kodeksu karnego austriackiego, niemieckiego, rosyjskiego i skorowidzem*, Lwów 1932.
- Waltoś S., Doda Z. (red.), *Problem kodyfikacji prawa karnego: księga ku czci profesora Mariana Cieślaka*, Kraków 1993.
- Warylewski J. (red.), *System Prawa Karnego*, t. 10: *Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym*, Warszawa 2016.

REGULATIONS PENALIZING TRANSNATIONAL CRIMES AGAINST SEXUAL FREEDOM AND DECENCY IN THE CRIMINAL CODE OF 1932

Abstract

Among the offences stipulated in the 1932 Criminal Code, there are transnational crimes, which include various types of behaviour which need to be criminalised and penalised in accordance with domestic legislation as a result of multilateral international agreements concluded by a given state. Among them are acts which constitute an attack on sexual freedom and decency, and the obligation to criminalise them imposes numerous transnational norms on the present-day Polish legislator.

Keywords: criminal code, criminal code of 1932, transnational crimes